

MUČENIK FRA NIKOLA IVANKOVIĆ

O 115. obljetnici rođenja i 50. obljetnici smrti

Prošle godine je prošlo pola stoljeća od mučeničke smrti fra Nikole Ivankovića, koja nigdje ničim nije obilježena. Ovogodišnje proglašenje blaženikom dr. Ivana Merca posljednji je povod da se u tisku upozori na tog našeg mučenika, koji je bio studijski kolega našeg novog blaženika. Što više, spjevao mu je i jednu pjesmu, koju ovom prigodom objavljujemo.

U Predgrađu (ili Podljubuškom) u obitelji Marka Ivankovića i Janje rodene Dedić (s Humca) 17. ožujka 1888. rodio se sin, kojemu su roditelji sutradan na krštenju dali ime Franjo. Krstio ga je na Humcu jedan strani franjevac fra Alfonzo Tuchy, a držao ga Jozo Petrušić iz Crvenoga Grma.¹ Franjo je po vlastitom pismenom svjedočanstvu osnovnu školu završio u Ljubuškom, gimnaziju na Širokom Brigu, a bogosloviju u Mostaru i u Asizu u Italiji. U Gimnaziju na Širokom Brigu pošao je 1902.² Za vrijeme gimnazijskog školovanja stupio je u Franjevački red na Humcu 6. kolovoza 1908. i uzeo redovničko ime fra Nikola.

**Prof. fra Nikola Ivanković (sjedi u sredini)
sa skupinom profesora i đaka na Širokom Brigu**

¹ Matica krštenih, sv. 3., str. 120. br. 167.)

² Usp. Fra Martin Mikulić, Schematismus, p. 22.)

Nakon novicijata studirao je filozofiju i teologiju u Mostaru do 1912. Tu je 8. kolovoza 1912. položio doživotne redovničke zavjete. Zatim je u jesen te godine poslan u Asiz radi nastavka studija. S njim su bili fra Karlo Grbavac i fra Julijan Biško. U Folignu u Italiji primio je svećenički red 27. travnja 1913. Kad je počeo Prvi svjetski rat, vratio se u Domovinu. Za vrijeme rata službovao je u različitim mjestima.³

Od 1918. do 1921. studirao je klasičnu filologiju (grčki i latinski) na Filozofskom fakultetu u Beču. Za vrijeme studija se prijateljski družio s Ivanom Mercom i s ostalim hrvatskim studentima na kršćanskoj i na narodnosnoj osnovi. Nakon toga studija došao je na Široki Brig i tu u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti predavao je grčki i latinski jezik do 1928.

Tada je poslan za župnika na Čerin, a odatle je 1934. premješten na župničku službu u Drinovcima. Kad je 1937. obolio, povukao se u samostan na Humac, gdje je kao samostanski vikar i kapelan proveo godinu dana. Nakon oporavka 1938. imenovan je župnikom u Jablanici, gdje ga je zatekao Drugi svjetski rat.

Pred Uskrs 1941. došao je na Humac i tu dočekao proglašenje Nezavisne Države Hrvatske.

Nije jasno zašto, ali u vlastitom životopisu zabilježio je, da je *“gotovo svake godine u velikoj sedmici proboraviò u samostanu par dana”*. O tim danima na Humcu napisao je ovako:

“Te godine bio je Uskrs 12. IV. Hrvatska je proglašena N.D.H. 10. IV. 1941. Ja sam polazio u Jablanicu, ali radi borba u Mostaru morao sam se tri puta vraćati isred puta preko Brotnja natrag na Humac... Na 12. IV. 1941. navalile su vojne čete na Čapljinu od Trebinja. Zauzele su Čapljinu i proslijedile prema Ljubuškom. Narod se spontano digao na obranu sebe i svojih domova. Ja sam morao čekati dok se i to svrši. Međutim došla je jedna četa vojnika pod vodstvom kapetana Borošića i drugih pet oficira od Splita da brani granicu od Ljubuškog u pravcu Čapljine. Dva-tri dana bilo pripucavanja i ništa više. Na 16.IV.1941. jugoslavenski odjeli s četnicima pokupili su u Čapljini bivši inventar 850. pukovnije, koju je pukovnik Drago Ivanišević već par dana prije bio raspustio, a inventar povjerio Čapljinskoj općini. Iza toga sam ja pošao na vlak u Jablanicu. U Jablanici je tada bio tabornik Milan Arapović. Narod, osobito muslimanski, nije bio zadovoljan njim. Muslimani, pa i ostali, molili su mene, da preuzmem upravu. Ja sam rekao, da kao svećenik niti mogu niti smijem radi zabrane od moga starješine.

³ Usp. *Spisi Provincije*, sv. 39., f. 180. (ur. zap. 63/13.); *Matična knjiga Hercegovačke franjevačke kustodije/provincije* str. 35. - 35a, br. 307. *Elenchus almae missionariae provinciae Ordinis fratrum minorum in Hercegovina ad annum Domini 1911.*, Mostar, 1911. p. 8.; Isto, ad annum Domini 1912., p. 9.)

Jedino bih mogao par dana da ih kao odbornik zastupam i uredim njihovo pitanje. Tako je to i bilo. Nakon par dana imenovan je Ivica (Ivan) Papković tabornikom. On je nastojao da svakome ugodi.”⁴

Kad je tijekom 1941. u Jablanicu dovezena jedna skupina srpskih zarobljenika, fra Nikola se zauzeo kod tadašnjih vlasti, da ih ne strijeljaju. Za neke zatvorenike je i pojedinačno molio, da ih puste iz zatvora, pa su ih ustaške vlasti pustile.

U vrijeme partizanskog napada na Jablanicu fra Nikola je bio na službenom putovanju u Sarajevu, kamo je otišao 15. veljače 1943. Fra Nikola je 1944. iz Jablanice premješten u Konjic za vikara Franjevačke rezidencije. Odatle je na smjenu s ostalim fratrima posluživao katolički puk u Jablanici. (Zbog ratnih i poratnih stradanja Jablanica je od 1944. do 1951. ostala bez župnika.) Kad su u veljači 1945. jugoslavenski komunistički vojnici zauzeli južnu Hercegovinu, među mnoštvom ostalih i fra Nikola Ivanković se povukao u Sarajevo. Tu je bio vojni kapelan, koji je pružao duhovnu utjehu hrvatskim vojnicima, pogotovu ranjenicima. Kad je u ožujku 1945. u Sarajevu jednu skupinu vojnika ispovjedio i pričestio održao im je govor, u kojem je preporučio: *“Da se čuvaju čisti u duši, pa će biti hrabri i srčani i bez straha pred smrti, jer se ne moradu bojati vječne propasti. U ispunjanju svoje dužnosti neka budu savjesni!”*⁵ Odatle se u ožujku 1945. s hrvatskom vojskom uputio do Zagreba, a potom se povlačio sve do Maribora. Od 9. svibnja 1945. bio u partizanskom zarobljeništvu u Mariboru, onda u Zagrebu, pa u Sarajevu i konačno u Mostaru. Iz mostarskog zatvora otpušten je 31. kolovoza 1945.

Ali su ga komunističke vlasti ponovno zatvorile već 1. rujna 1945. u Mostaru. U istražnom zatvoru proveo je vrlo mučne dane protiv svih zakonskih odredbi sve do 5. kolovoza 1946.

U vrijeme istrage političke su novine objavile sljedeću javnu optužbu članice Izvršnog odbora HRŠ-e za kotar Konjic protiv fra Nikole pod naslovom *Otvoreno pismo Jurić Cvijete povodom “biskupske poslanice”*, u kojemu piše i ovo: *“Kada su kroz Hercegovinu prolazili transporti Ustaša i Mačekove ‘zaštite’ fra Nikola Ivanković, tadašnji župnik u Jablanici, pozdravio je ove Ustaše na stanicu i rekao im neka idu u Hercegovinu i neka pobiju sve što je srpsko... Mi danas imamo župnika dr. Petriciju, koji je još 1941. godine napadao Ustaše i bio premješten sa Širokog Brijega, jer se nije slagao sa svojim glavešinama, ustaškim prijateljima. On je i tada pomagao Narodno-oslobodilački pokret.”*⁶

Koliko je prethodna tvrdnja istinita, najbolje svjedoči činjenica, da je taj Cvijetin *“pomagač narodno-oslobodilačkog pokreta dr. Petricija”* kao stvarni

⁴ *Moja izjava za obranu*, strana 1., rukopis suhom olovkom pisan u zatvoru.

⁵ *Moja izjava na obranu*.

⁶ *Sarajevski Dnevnik*, god. I, broj 106, Sarajevo, četvrtak 1. novembar 1945., str. 2

dr. fra Svetozar Petric odležao 4 godine u zatvoru u Mostaru, Zenici i Sarajevu od 1949. do 1951. i od 1952. do 1954.

Svjedok Simo Manigodić + Jove i Jovanke (Konjic, 1911., trgovac pravoslavne vjere saslušan u Konjicu 16. 2. 1946. u 10,30 sati) po zapisniku je izjavio: *"poznato mi je da je fra Ivanković Nikola u Jablanici ustaški organizator, a također mi je poznato da se je hvalio da je Ustaša od 1908. g."* Latinični zapisnik, ćirilični potpisi: Nečitljivi potpisi saslušatelja i zapisničara. Međutim, taj isti svjedok je kasnije poslao vlastoručno pismo kako slijedi.

"Simo Manigodić čl. Mj. N.O. Konjic, 27. III. 46.g. Okružnom Narodnom Sudu Mostar

Zamoljen pismom ovih dana koje sam primio od tamošnjeg zatvorenika fra Nikole Ivankovića, bivšeg župnika iz Jablanice, kojega poznam prije i za vrijeme rata, ja po svojoj dužnosti dajem o njemu ovu izjavu:

Fra Nikola Ivanković, bio je kako sam čuo od drugih, u godini 1941 kraće vrijeme Ustaški tabornik u Jablanici, gdje je i kao župnik nastanjen bio, po svojoj dužnosti. Za vrijeme njegovog taborovanja, nisam čuo, da je ma ko od Srba ubijen ili odveden iz Jablanice ili okolnih sela i u tom kraju narod je ostao bez razlike na vjeru prilično pošteđen prema ostalim krajevima i naročito do 1942 godine..."

U nastavku Simo Manigodić piše, kako je fra Nikola u vrijeme partizanskog dolaska u Jablanicu 1942. izbjegao u Konjic i ostao do svršetka rata te da nikome nije pravio nikakve štete, liječio bolesti, i njemu bio spreman dati potvrdu o prelasku na katoličku vjeru *"da bi time životno bio sigurniji valjda"*, da se zauzimao za njegovu rodbinu u zatvoru u Ostrošcu 1941. i da je vjernicima javno govorio u crkvi, kako treba živjeti u slozi *"bez razlike na vjeru"* te zaključuje: *"Reda radi ovo iznosim pa neka se provjeri svačije zlo i dobro jer mi nije želja da zlikovac ostane nekažnjen a niti da čovjek bez prljavih djela bude kažnjen..."* Cijeli tekst s potpisom je ćirilični.⁷

Zorka Mrđa +Sime iz Sarajeva (Takovska 8) poslala je 23. svibnja 1946. Okružnom narodnom sudu u Mostar pismo (ćirilično), u kojemu tvrdi, kako je njezin muž Simo Mrđa 1941. zatvoren u Sarajevu i kako je molila fra Nikolu, da se za nj zauzme te veli: *"I zaista on mi je dao jedno pismo koje je bilo upućeno na tadašnjeg ustaškog zlikovca Bralu i u tom pismu ga je molio kao za svoga brata da ga pusti, jer da je moj muž Simo uvijek bio posve ispravan i čestit čovjek, ali Brale nije htio ni da čuje, ...a moj muž je odveden i ubijen."* Ona o fra Nikoli dalje piše: *"Čula sam da je u svome kraju za vrijeme okupacije, dok je bio u Jablanici imao prilično dobro ophođenje naspram tamošnjim srpskim svijetom, koji je bio te godine i kasnije van zakona... Meni nisu poznate*

⁷ Sudski spisi

neke mane njegove, koje bi mogle biti dokazane, a što ko priča i optužuje, neka dokaže i ja iznosim ono što znam do danas..." ?⁸

Unatoč tomu fra Nikola je službeno optužen⁹ i nakon toga po unaprijed smišljenom planu osuđen kao zločinac.

Uz pomoć lažnih svjedoka suci Okružnog suda u Mostaru Gojko Bogdanović, Asim Duranović i Franc Novak 5. kolovoza 1946. proglasili su sljedeću Presudu u ime naroda:

"Kriv je: Što je: 1/ Odmah po osnivanju NDH 1941. g. Pristupio ustaškom pokretu, a koncem aprila iste godine preuzeo dužnost tabornika u Jablanici..., propagirao ustaški pokret i potstrekavao mase i ustašku vojsku na ubijanje Srba; i 2/ Dana 27 marta 1945 g. Prijavio se za dužnobrižnika (Upravo tako!) ustaškog zdruga u Sarajevu i postavljen na to mjesto u čin ustaškog satnika; ...pa ga je stoga ovaj sud...osudio: 1/na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju 7 /sedam/ godina, u koju mu se kaznu ima uračunati izdržani istražni pritvor od 1-IX-1945 g. Kao glavnu kaznu, i 2/na gubitak političkih i građanskih prava za cijelo vrijeme izdržavanja kazne i još za 5/pet/ godina po izdržanoj kazni..."¹⁰

U Zatvorskom listu stoji zapisano: "Broj knjige zatvorenika 725, dan dovođenja 1-IX-1945 Prezime i ime Ivanković fra Nikola: ... Po kakvom osnovu i pod kojim okolnostima je došao u OZN-u Ustaša organizator pokolja."¹¹

Nastavak zatvora fra Nikola je proveo u Zenici do 15. ožujka 1951. Tako je tada prije izdržane kazne pušteno nekoliko naših fratara iz Zenice, vjerojatno na molbu tadašnjeg provincijala fra Mile Leke. Kad je otpušten, boravio je i djelovao na Humcu.

Međutim, u travnju 1952. ponovno je zatvoren u Ljubuškom. Nakon mučenja odvezen je u Mostar i vjerojatno na putu od zlostavljanja umro 21. svibnja 1952. Komunističke vlasti su službeno saopćile, da je umro od srčane kapi i mrtva ga predale franjevcima u Mostaru. U **Matičnoj knjizi** Hercegovačke franjevačke provincije zapisano je: "Nagla smrt - pokopan u Šojinovcu u ob. grobnicu, br. groba 19."¹²

Fra Nikola Ivanković je rođen u jednom siromašnom prigradskom hercegovačkom selu. Ipak je prije 90 godina završio bogoslovni studij u Italiji

⁸ Sudski spisi, Pismo Zorke Mrđa +Sime iz Sarajeva (Takovska 8) poslala je 23. svibnja 1946. Okružnom narodnom sudu u Mostaru)

⁹ Javni tužilac okruga hercegovačkog, K: 950/45 Mostar, dne 17.V 1946. Nečitljiv potpis javnog tužitelja.)

¹⁰ Okružni sud u Mostaru, Broj Ko: 246/46, str. 1.)

¹¹ Sudski spisi)

¹² Žarko Ilić, Hercegovački franjevci u komunističkim zatvorima, 31. KZ, Humac, 1998., str. 138.

i postao svećenik, prije osamdeset godina završio filozofski studij u Beču i potom bio profesor grčkog i latinskog jezika u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti na Širokom Brigu, zatim od 1928. djelovao po našim župama kao svećenik i konačno kao svjedok hrvatskoga kršćanstva završio patnički život u jugoslavenskim komunističkim zatvorima.

Zato je svojim radom i žrtvom naš mučenik fra Nikola Ivanković zavrijedio mnogo veći obljetnički spomen i kameni spomenik od ovoga kratkog članka. Ali ja sam, makar sa zakašnjenjem, učinio što mi je bilo moguće. Nije pravo, da za njega ne zna današnji naraštaj ni među njegovim najbližima po duhu i krvi!

Žarko Ilić

HRVATSKOM VITEZU

Plače majka koja rodi
Sina koji za dom pade
Njeno srce tuga slomi
Nit za grob mu ne znade

Zadoji ga mlijekom svojim
Mlijekom koje snagu ima
Da sačuva vjeru svoju
I zakletvu djedovima

Da će uvijek zemlju svoju
Svoja brda i doline
Čuvat kao oka zjenu
Svaki kutak domovine

Domovina to je naša
I od Boga nama dana
Gazili je , blatili je
Al je krvlju sačuvana

Zato majko dušu smiri
I ne traži groba moga
Cvijeće koje me pokriva
Sloboda je mog naroda.

Mladenka Skoko

Godina 34.

ISSN 1512-6005

ZBORNIK
KRŠNI ZAVIČAJ

broj 36.

DR. FRA JOŽI VASIĆU DARUJE

UREDNIŠTVO
KRŠNOG ZAVIČAJA
Humac, Trg sv. Ante 1
88320 LJUBUŠKI
Bosna i Hercegovina

Humac, 2003.